

ДО ПИТАННЯ ПРО СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ “ІНВЕСТИЦІЇ” У СУЧАСНІЙ ЕКОНОМІЧНІЙ НАУЦІ

Наукові праці МАУП, 2013, вип. 2(41), с. 161–163

Основну увагу сконцентровано на поясненні сутності та характеру поняття “інвестиція”, оскільки в спеціальній літературі та її соціально-економічній практиці маємо різні точки зору з цього приводу.

Найважливішим засобом продуктивного функціонування ринкової економіки, як свідчить світова практика і досвід, є дієвий інвестиційний процес. На цьому акцентують увагу, зокрема, такі відомі фахівці економічної науки в Україні, як І. О. Бланк, Л. М. Борщ, Т. Є. Воронкова, Н. М. Гуляєва, С. А. Єрохін, М. М. Єрмошенко, О. М. Кириченко, Т. В. Майорова, С. В. Мочерний, С. В. Палиця, Ю. Б. Пінчук, М. Ю. Порвін, І. В. Польшаков, О. І. Рогач, Н. В. Ткаленко, В. Г. Федоренко та багато інших.

Разом з тим, за всієї “прозорості”, очевидності, навіть поняття “інвестиція”, “інвестиції”, “інвестування” та інші не мають більш-менш усталеного прочитання і пояснення, що, у свою чергу, позначається і на самому інвестиційному процесі, як економічному дійстві.

Передусім звернемо увагу на поняття “інвестиції” у цілому. Сам по собі термін “інвестиція” (лат. *invest* — вкладати) пов’язаний переважним чином з вкладенням капіталу з метою його приросту, збільшення [4, 461]. З цим терміном пов’язане і поняття “інвестування”.

Проте не слід пов’язувати інвестиції лише з приростом капіталу. Так, автори підручника “Інвестиційний менеджмент” О. І. Бланк та Н. М. Гуляєва доречно зазначають: “Найчастіша помилка, що зустрічається в літературі, — ідентифікація поняття “інвестиції” з поняттям “капітальні вкладення”, що у цьому випадку розглядається як вкладення капіта-

лу у відсторонення основних засобів як виробничого, так і невиробничого характеру. Проте, водночас інвестиції можуть здійснюватися й у приріст обігових активів, у різноманітні фінансові інструменти, в окремі види нематеріальних активів” [1, 13].

Український економіст А. С. Музиченко також акцентує увагу на тому, що в економічній літературі термін “інвестиції” часто трактується досить вузько або помилково. “Як правило, — пише він, — інвестиції трактуються як будь-яке вкладення коштів, яке може і не приводити ні до зростання капіталу, ні до одержання прибутку. До них часто відносять так звані споживчі інвестиції, або придбання предметів довготривалого користування, які за своїм економічним змістом не можуть бути віднесені до інвестицій. Часто поняття “інвестиції” замінюють терміном “капітальні вкладення”. Слід мати на увазі, що термін “капітальні вкладення” набагато вужче поняття, ніж “інвестиції”. Багато авторів вважають, що інвестиції є вкладенням грошових коштів. При цьому слід мати на увазі, що інвестування капіталу може здійснюватися не лише у грошовій формі, а й у формах рухомого і нерухомого майна, різних фінансових інструментів (цінних паперів), нематеріальних активів” [5, 17].

Таким чином йдеться про комплекс факторів, які маємо брати до уваги з тим, аби якомога точніше підійти до сенсу інвестицій і як поняття, і як процесу.

Достатньо вичерпно пояснюють поняття “інвестиція” ряд словникових видань. Так, у словнику “Менеджмент” (К., 2007 р.) значиться: “Інвестиції (лат. *investio* — одягаю) — вкладення коштів з метою збереження і збільшення капіталу, отримання доходу. За економічною сутністю і цілями інвестиції поділяють на реальні та фінансові” [4, 166]. Приблизно у такій самій редакції поняття “інвестиції” подається і в інших спеціальних виданнях, зокрема у навчальних посібниках “Менеджмент” [4] тощо.

Автор підручника “Інвестиційна діяльність” Т. В. Майорова доречно зазначає, що поняття “інвестиції” є занадто всебічним. “У різних розділах економічної науки, — пише вона, — та різних галузях практичної діяльності його тлумачення має свої особливості. ...Інвестиції — це частина валового внутрішнього продукту, яка не спожита у поточному періоді, а забезпечує приріст капіталу в економіці країни у майбутньому” [3, 4].

Врешті у відомому Законі України “Про інвестиційну діяльність (18 вересня 1991 р.) інвестиції трактуються як усі види майнових та інтелектуальних цінностей, котрі складаються в об’єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті яких створюється прибуток (дохід) або досягається соціальний ефект” [6].

Оскільки, таким чином, маємо різноманітне прочитання та пояснення терміну “інвестиції” у сучасній вітчизняній і зарубіжній літературі, варто уточнити це поняття за допомогою його сутнісних характеристик, насамперед через функції інвестиційного менеджменту, тобто розглядати інвестиції не інакше, як діяльність, процес. Такими функціями, як відомо, є:

- дослідження, аналіз зовнішнього інвестиційного середовища та прогнозування кон’юнктури інвестиційної діяльності;
- розроблення відповідних стратегічних напрямів інвестиційної діяльності суб’єкта підприємництва;
- розроблення стратегії формування інвестиційних ресурсів суб’єкта інвестиційної діяльності;

- пошук, аналіз і оцінювання інвестиційної користі реальних проектів і добір з них найефективніших;
- оцінювання інвестиційних якостей фінансових інструментів і добір з них найефективніших;
- формування та визначення інвестиційного портфелю за критеріями дохідності, ризику та ліквідності;
- поточне планування та оперативне управління реалізацією окремих програм і проектів;
- організація моніторингу інвестиційних програм і проектів;
- підготовка рішень про своєчасний вихід з неефективних проектів (продаж окремих фінансових інструментів) [4, 462].

І все ж вихідними положеннями мають бути ті, які лежать у площині фундаментальної економічної, ринкової теорії. Так, сутнісні особливості інвестицій у цілому українські науковці О. А. Кириченко та С. А. Єрохін [2] пояснюють значною мірою через різні теорії інвестицій, а саме: соціально-економічна теорія торгових інвестицій — меркантилізм; класична ліберальна теорія (ідеалізація стихійного ринкового механізму) [2, 17]. “Інвестування, — пишуть згадані автори, — це економічний процес, результати дії якого помітні через певний час, а отже ефективність інвестування виявляється значно пізніше” [2, 20].

Ще більш точну уяву сутності інвестицій можна виокремити в процесі різних їх класифікацій. Тут вдалою є класифікація, запропонована українськими економістами О. І. Бланк та Н. М. Гуляєвою, які виділяють: а) інвестиції як об’єкт економічного управління; б) інвестиції як найактивніша форма залучення нагромадженого капіталу в економічний процес; в) інвестиції як можливість використання нагромадженого капіталу в усіх його альтернативних формах; г) інвестиції як альтернативна можливість вкладення капіталу; д) інвестиції як джерело генерування ефекту підприємницької діяльності; е) інвестиції як об’єкт ринкових відносин; є) інвестиції як об’єкт власності і розпоря-

дження; ж) інвестиції як об'єкт надання переваги у часі; з) інвестиції як носій фактора ризику; і) інвестиції як носій фактора ліквідності [1, 14–19]. Тобто, в зазначеному випадку до уваги беруться основні характеристики категорії “інвестиції”.

На думку В. Г. Федоренка, інвестиції треба розрізняти у такий спосіб:

- за об'єктами вкладання коштів (майна);
- за характером участі в інвестуванні;
- за періодом інвестування;
- за формами власності інвесторів;
- за регіональною ознакою [7, 10–11].

Такий підхід до проблеми значною мірою є ключем для пояснення сутності феномену “інвестиція”.

Таким чином, при визначенні феномену інвестиції маємо виходити з широкого, комплексного кола питань, що розглядають інвестиції як політику, процес, механізм та конкретну діяльність. Чим більше подібних підходів буде використано, тим цілісніший вигляд матиме об'єкт дослідження.

Література

1. Бланк І. О. Інвестиційний менеджмент: Підруч. / І. О. Бланк, Н. М. Гуляєва. — К.: Київ. нац. торг. екон. ун-т., 2003. — 398 с.
2. Кириченко О. А. Інвестування: Підруч. / О. А. Кириченко, С. А. Єрохін. [Текст]. — К.: Знання, 2009. — 73 с.
3. Майорова Т. В. Інвестиційна діяльність: Підруч. [для студ. вищ. навч. закл.] / Т. В. Майорова [Текст]. — К.: Центр учбової л-ри, 2009. — 472 с.
4. Менеджмент. Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / За ред. Г. В. Щокіна, М. Ф. Головатого, О. В. Антонюка, В. П. Сладкевича [Текст]. — К.: МАУП, 2007. — 816 с.
5. Музиченко А. С. Інвестиційна діяльність в Україні: Навч. посіб. / А. С. Музиченко. — К.: Кондор, 2005. — 406 с.
6. Закон України “Про інвестиційну діяльність” від 18 вересня 1991 р. № 1560–XII. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>
7. Федоренко В. Г. Інвестознавство: Підруч. / В. Г. Федоренко. — 2-ге вид., переробл. — К.: МАУП, 2002. — 408 с.

На підставі аналізу складного і об'ємного явища “інвестиції”, що є ключовим у ринковій економіці в ХХІ ст., доводиться, що при визначенні феномену інвестиції маємо виходити з широкого, комплексного кола питань, розглядаючи інвестиції як політику, процес, механізм та конкретну діяльність. Чим більше подібних підходів буде використано, тим цілісніший вигляд матиме об'єкт дослідження.

На основани анализа сложного и объемного явления “инвестиции”, который является ключевым в рыночной экономике в ХХІ ст., доказывається, что при определении феномена инвестиции следует исходить из широкого, комплексного круга вопросов, рассматривая инвестиции как политику, процесс, механизм и конкретную деятельность. Чем больше подобных подходов будет использовано, тем более целостным будет выглядеть объект исследования.

Based on the analysis of complex volumetric effects and “investment” that is essential to a market economy in the twentieth century, argues that in determining the phenomenon investments have come from a broad, comprehensive range of issues, examining how investment policies, processes, mechanisms and specific activities. The more of these approaches will be used, the tsilisnishym look object of study.

Надійшла 27 лютого 2014 р.